

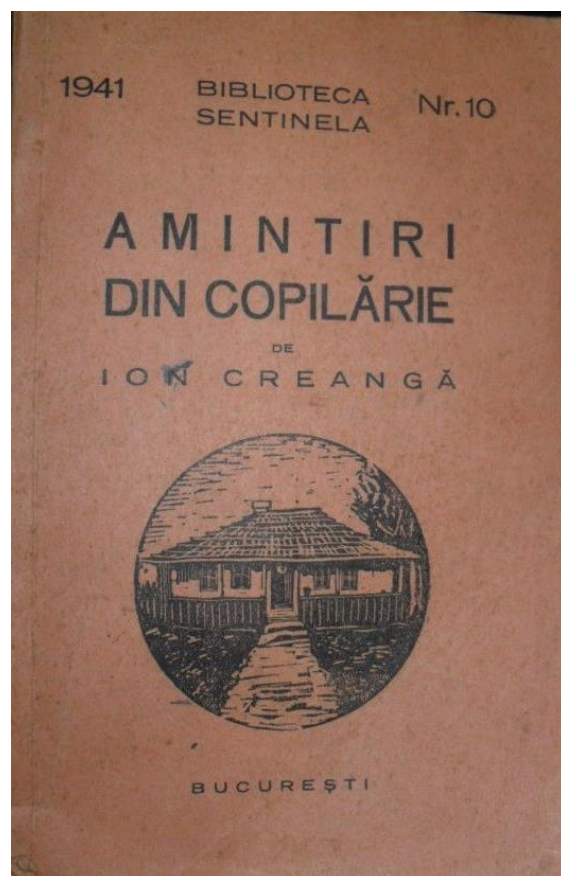
Citind la Neamț

de Ilinca Ilian

Bineînțeles că memoria idealizează trecutul și transformă copilăria într-o șfară cu motocei rozalii la capăt, dar eu, când mă gândesc cum stăteam și citeam la Rezervația de Zimbri de la Mânăstirea Neamț, așteptând să vină vizitatorii să le vând bilete, parcă și acum ... Vara mergeam de mică la Neamț, la prietenii părinților mei, care ne țineau acolo cu lunile, iar când ei s-au mutat – eu ajunsesem deja la gimnaziu – m-a luat pe lângă ei familia îngrijitorului de la rezervație. Într-un fel, îi ajutam, mai dădeam de mâncare la animalele din curte, mă mai lua nenea Toma cu el când hrănea fauna expusă, o mai însoțeam pe tanti Ileana când aducea apa cu coromâsla (*i.e.* cobilița) de la izvor. Dar activitatea mea principală era vânzarea biletelor, fiindcă vizitatorii veneau într-un ritm impredictibil și unor țărani cu o gospodărie atât de plină adesea le venea greu să-și întrerupă treburile ca să se ocupe de ei. Așa că stăteam eu pe terasa casei cu gențuța cu bilete și mărunțiș și așteptam sosirea lor, fără să-mi pese dacă veneau în șiruri sau se lăsau așteptați cu orele, fiindcă aveam cu ce să mă ocup. Citeam. La vârsta aceea deja citeam o grămadă de autori, dar tot uitam să îmi iau cărți de la Iași, așa că mă limitam la biblioteca țărănească din casă, axată în general pe clasici români în ediții ieftine și bune.

Pe Creangă îl știam bine de tot, cu atât mai mult cu cât eram, peste veacuri, megieși: Humuleștiul era la doi pași și cunoșteam la perfecție locurile evocate, ceea ce, bineînțeles, mă umplea de o irepresibilă mândrie. Eminescu, din care adoram *Făt-Frumos din Lacrimă* și ale cărui poezii le învățam pe de rost ca să îmi exersez memoria (și adesea rămâneam stupefiată la câte un cuvânt pe care îl plimbam minute în șir prin minte), era prietenul cel mai bun al humuleșteanului, deci tot din zona familiară. Pe Sadoveanu îl simțeam încă și mai aproape,

fiindcă de mică mergeam aproape în fiecare zi la casa lui memorială de la Vovidenie, la cincizeci de metri de mânăstirea de la Neamț. Aveam chiar învoire să cânt la pian (pe la zece ani știam niște bucăți din Anna Magdalena Bach, Czerny și inevitabila *Für Elise* a lui Beethoven, dar ghizii și vizitatorii muzeului erau toleranți). Citeam din Sadoveanu *Frații Jderi* și recunoșteam locurile ca în palmă. Când fratele meu mai mare mi-a explicat, pe la vreo opt ani, într-o după-amiază ploioasă, că prin locurile acelea trecuse Ștefan cel Mare (pe care eu, ca prostuța, îl băgasem până atunci în aceeași categorie cu Harap-Alb) și că el ctitorise Mânăstirea Neamțului unde noi băteam clopotele, tare mândră m-am mai simțit. În primul rând, că am un frate așa de deștept, în al doilea rând, că pe unde mergem

noi la pârâu au trecut călăreții marelui voievod.

Dar lectura nu era doar o recunoaștere a propriei biografii, da' de unde! Din biblioteca lui nenea Toma îmi plăcea cel mai mult... Ioan Slavici. Basmelor erau frumoase, nici vorbă, dar cel mai mult mă fermecau două povestiri care îmi transmiteau (dar ce știam eu pe atunci!) ethosul cunoașterii și al civilizației: *Budulea Taichii* și *Popa Tanda*. Că un copil de țăran urcă toate treptele școlare și ajunge chiar la facultate, doar din dragoste de carte și prin emulația transmisă de dascăli, asta mă entuziasma. Că un popă care descinde într-un sat prăpădit, cu oameni leneși, murdari și căinoși, reușește în câțiva ani să transforme locul și populația într-un model de bună rânduială și simț civic, asta îmi plăcea la nebunie. Probabil că lumea asta de oameni așezați îmi satisfăcea simțul înnăscut al ordinii și organizării, poate că îmi ilustra în registru realist ceea ce îmi transmiteau și basmele: că binele învinge, că prin bunătate și voință ajungi departe (sau măcar ajungi undeva, fiindcă eu nu prea știam unde vreau să ajung și nici nu duidiam de încredere în mine). Visam deasupra iazului, așteptând vizitatorii, la o așezare ordonată, la o lume cu oameni învățați, cu capul pe umeri, la bună rânduială în toate. Nici în jur nu era rău. Animalele din curte cuprindeau tot spectrul domestic cunoscut, în rezervație se puteau vedea (în această ordine) fazani, bibilici, păuni, căprioare, cerbi lopătari, mufloni, cerbi carpatini, zimbri, iar dacă treceai de partea cealaltă a iazului găseai în cuști un urs și doi lupi (într-un an a fost și un râs). Țăranii țineau curat, le plăcea ca lucrurile să fie în ordine, iar cărțile erau și aici la mare cinste. Mulți vizitatori, când veneau să le vând bilete, mă întrebau ce citesc și le arătam cartea lui Creangă sau Slavici, dar, cu stupidă vanitate copilărească, țineam să le spun că la Iași citisem și Cehov, ba chiar și Gorki și Andreev (iar mulți dintre ei nu știau cine e). Sigur că acasă la Iași aveam o bibliotecă impresionantă, acolo citeam de multe ori aceleași cărți întreaga familie și ne povesteam la masă povestiri și aveam referințe literare comune, dar la Neamț eram singură și aveam altă relație cu cartea. Aceasta intra în țesătura

însăși a zilei lungi de vară, se împletea cu nuanțele schimbătoare ale iazului aflat câțiva metri mai jos, se umplea de mirosurile pe care le aducea vântul și se îmbiba de aromele fructelor, frunzelor și ierburilor pe care le duceam experimental la gură, dar în același timp ridica toate aceste senzații pe alt plan, le punea într-o perspectivă și le dădea o altă înfățișare.

Când eram mai tânără și mi se aduceau acuze că sunt livrescă și tind să confund lumea reală și lumea cărților, rămâneam tare nedumerită. Niciodată nu reușeam să înțeleg cum de sunt oameni care tranșează atât de clar între „lume” și „cărți”, prima chipurile serioasă și adevărată, iar a doua opțională și recreativă. Acum m-am resemnat, mi-au mai scăzut pretențiile, știu că nu-i pot convinge pe adepții „experienței directe” că lumea oglindită prin cărți e tot o parte, și cât de frumoasă, a realității.

Tot ce îmi pot dori e o lume ferită pe cât se poate de haos, cât de cât așezată, și, dacă se poate, în jurul meu, oameni învățați și cu capul pe umeri.